

Cuprins

<i>Prefață</i>	13
----------------------	----

Capitolul I

Importanța cunoașterii normelor și principiilor de redactare a unui text științific	19
1. Importanța cercetării științifice	19
1.1. Pregătirea cercetării	22
1.2. Finalizarea cercetării	22
1.3. Valorificarea rezultatelor cercetării	23
2. Despre necesitatea redactării unui manual academic de profil	25
3. Lucrările românești din domeniul tehnicii cercetării științifice	28

Capitolul II

Trăsăturile stilului științific	31
1. Funcțiile limbii	31
2. Trăsăturile stilului științific	32
2.1. Nivelul fonematic	32
2.2. Nivelul morfematic	33
2.3. Nivelul flexiunii verbale	34
2.4. Nivelul sintactic	34
2.5. Nivelul lexical	35
3. Alte trăsături ale stilului științific	36
3.1. Logica	37
3.2. Obiectivitatea	37
3.3. Precizia	38
3.4. Unitatea	38
3.5. Proprietatea termenilor	40
3.6. Claritatea	40
3.7. Concizia	41

4. Pluralul modestiei	41
5. Folosirea cuvintelor și a expresiilor străine	42

Capitolul III

Structura unui text științific	49
1. Titlul	51
2. Numele autorului	53
3. Introducerea (prefața)	56
4. Cuprinsul (conținutul)	59
5. Concluziile (încheierea)	60
6. Lista siglelor și abrevierilor	60
7. Bibliografia	60
8. Materialul ilustrativ	61
9. Lista ilustrațiilor	61
10. Rezumatul	61
11. Indicele de nume, de persoane etc.	63
12. Cuprinsul (tabla de materii, sumarul)	63
13. Textele ocazionale	65
13.1. Mottoul	65
13.2. Dedicajia	66
14. Jalonarea textului	67
<i>Bibliografie specială</i>	70

Capitolul IV

Speciile textului științific	71
1. Nota	72
2. Recenzia	73
3. Referatul	74
4. Articolul	75
5. Studiul	75
6. Prolegomena	77
7. Tratatul	77
8. Compendiul	78
9. Manualul	79
10. Eseul	80
11. Comunicarea științifică	81
12. Prelegerea	82
13. Teza de doctorat	82

14. Teza de licență	85
15. Lucrarea de grad	86
<i>Bibliografie specială</i>	87

Capitolul V

Aparatul critic al unei lucrări științifice	89
1. Preambul	89
2. Motivația referințelor critice	90
2.1. Indicarea surselor diverselor citate	90
2.2. Trimiterile externe	91
2.3. Trimiterile interne	92
2.4. Introducerea unui citat	92
2.5. Notele de conținut	92
2.6. Corectarea unor erori	93
2.7. Traducerea unor citate	93
2.8. „Plata unor datorii”	94
3. Trimiterile bibliografice	95
3.1. Trimiterile bibliografice în note de subsol	95
3.1.1. Informațiile din notele de subsol	97
3.1.2. Prescurtările utilizate	102
3.2. Trimiterea numerică	106
3.3. Trimiterile în text	107
4. Trimiterile la dicționare	110
5. Citatele din Biblie	111
6. Sursele de pe Internet	111
7. Sursele din arhive	112
8. Tehnica citatului în textul științific	112
9. „Avertismente, capcane, uzanțe”	120
<i>Bibliografie specială</i>	121

Capitolul VI

Exigențele punctuației	123
1. Preliminarii	123
2. Definirea punctuației	125
3. Importanța punctuației	126
4. Punctuația și ortografia	127
5. Semnele de punctuație	128
5.1. Punctul	128

5.2. Semnul întrebării	132
5.3. Semnul exclamării	134
5.4. Virgula	135
5.4.1. Folosirea virgulei în propoziție	136
5.4.2. Folosirea virgulei în frază	138
5.5. Punctul și virgula	140
5.6. Două puncte	141
5.7. Semnele citării (ghilimelele)	142
5.8. Linia de dialog sau de pauză	144
5.9. Paranteza	145
5.10. Punctele de suspensie	146
5.11. Cratima (liniuța de unire sau de despărțire)	146
5.12. Bara oblică	147
5.13. Tilda	147
5.14. Asteriscul	148
6. Teme pentru seminar	148
<i>Bibliografie specială</i>	149

Capitolul VII

Bibliografia	151
1. Preliminarii	151
2. Clasificarea bibliografiilor	152
2.1. Bibliografia generală	152
2.2. Bibliografia specială	153
2.3. Bibliografia signaletică	153
2.4. Bibliografia analitică	154
2.5. Bibliografia unui autor	155
3. Organizarea repertoriului bibliografic	155
3.1. Bibliografia redactată în ordinea alfabetică a autorilor	155
3.2. Bibliografia cronologică sau retrospectivă	156
4. Norme de redactare a bibliografiei	157
5. Tehnoredactarea bibliografiei	164
6. Comentarii la unele modele de bibliografii	166
<i>Bibliografie specială</i>	175

Capitolul VIII

Redactarea indicelui	177
1. Importanța indicelui într-o lucrare științifică	177

2. Redactarea indicelui	178
2.1. Inventarierea	179
2.2. Ordonarea alfabetică	180
2.3. Ordonarea numerică	181
3. Tipologia indicelui	181
3.1. Indicele de autori	181
3.2. Indicele de nume	184
3.3. Indicele de localități	191
3.4. Indicele de cuvinte	192
3.5. Indicele de materii	193
4. Locul indicelui în sumarul unei lucrări	194
5. Tehnoredactarea indicelui	194
6. Comentarii la unele modele de indici	195
<i>Bibliografie specială</i>	199

Capitolul IX

O problemă dificilă: transcrierea textelor	201
1. Preliminarii	201
2. Exemple de transcrieri greșite	204
3. Principii de transcriere a textelor	208
3.1. Păstrarea particularităților fonetice	209
3.2. Păstrarea particularităților morfologice	213
3.3. Păstrarea particularităților lexicale	213
<i>Bibliografie specială</i>	218

Capitolul X

Originalitate și plagiat	219
1. Considerații generale	219
2. Plagiatul studențesc	220
3. Concluzii	226
<i>Bibliografie specială</i>	228

Capitolul XI

Corectura textului științific	229
1. Exigențe sporite în corectarea textului științific	229
2. Comedia erorilor de tipar	233
3. Erori de tipar cu intenții stilistico-satirice	238
4. Rolul calculatorului în corectarea greșelilor de literă ...	240

5. Corectura standard	241
6. Tipuri de greșeli și modul lor de corectare	243
6.1. Înlocuirea unei/unor litere	244
6.2. Eliminarea unei/unor litere	244
6.3. Eliminarea unui cuvânt sau a unui grup de cuvinte	244
6.4. Apropierea unor litere într-un cuvânt sau a unor cuvinte într-un enunț	244
6.5. Despărțirea a două litere sau cuvinte	245
6.6. Inversarea locului a două sau mai multe litere într-un cuvânt sau inversarea a două sau mai multe cuvinte într-un enunț	245
6.7. Mutarea în alt loc a unui cuvânt sau a unui pasaj	245
6.8. Introducerea unui nou alineat într-un text	245
6.9. Eliminarea unui alineat dintr-un text	246
6.10. Schimbarea corpului sau a caracterului literelor dintr-un cuvânt	246
<i>Bibliografie specială</i>	246

Capitolul XII

Noțiuni de tehnoredactare	249
1. Preliminarii	249
2. Formatul lucrării	250
3. Mărimea rândului	251
4. Alegerea corpului de literă	251
5. Formatul de text	252
6. Formatul ramelor albe ale paginii	252
7. Textul scris	253
7.1. Alineatul	254
7.2. Paragraful	255
7.3. Alinierea paragrafelor	256
7.4. Evidențierile în text	258
8. Coloncifra	259
9. Colontitlul	259
10. Tabla de materii	260
Anexă	261
<i>Bibliografie specială</i>	265

Capitolul XIII

Lucrarea de licență	267
1. Date generale despre licență	267
2. Structura lucrării de licență	268
2.1. Coperta	268
2.2. Pagina de titlu	269
2.3. Sumarul	270
2.4. Lista cu sigle și abrevieri	270
2.5. Introducerea	270
2.6. Cuprinsul (conținutul)	271
2.7. Concluziile	273
2.8. Bibliografia	273
2.9. Site-ografia	276
2.10. Aparatul critic (notele)	276
2.11. Indicele de nume	276
2.12. Anexele	277
3. Reguli de redactare a lucrării de licență	278
3.1. Formatul	278
3.1.1. Formatul de text	278
3.1.2. Spațierea dintre rânduri	279
3.1.3. Fontul utilizat	279
4. Reguli la susținerea lucrării de licență	281
4.1. Generalități	281
4.2. Sugestii pentru prezentarea în PowerPoint	282
5. Evaluarea lucrării de licență	282
Anexe	284
<i>Bibliografie generală</i>	289

5. Citatele din Biblie

Atunci când în lucrările științifice vrem să reproducem citate din Biblie, vom indica mai întâi titlul cărții respective, urmat de cifra care indică, în cadrul acesteia, capitolul, apoi cifrele cu care sunt numerotate versetele: Ioan, 6, 12-16; Matei, 8, 9-13; Petru, 2, 15-20.

Așa cum se știe, traducerile Bibliei diferă între ele, mai ales din punct de vedere stilistic. Dacă ținem la o anumită versiune, vom trece la bibliografie ediția care ne interesează, cu toate datele necesare.

6. Sursele de pe Internet

În ultimii ani, Internetul a devenit o sursă inepuizabilă de documentare, la care recurg mai ales tinerii. Manualele românești de profil nu tratează încă problema referințelor luate de pe Internet. În SUA a apărut, de pildă, *The Columbia Guide to Online Style*, ediția a II-a, avându-i ca autori pe Janice R. Walker și Todd Taylor. În ciuda inconvenientelor pe care le prezintă, trebuie să admitem că documentarea de pe Internet este perfect valabilă, dacă indicăm și aici adresa de unde am cules informația.

Vom proceda ca și când ar fi vorba despre un articol publicat într-o revistă, menționând între paranteze rotunde data accesării site-ului respectiv: Ilie Rad, „The Stylistics of Censorship”, <http://politoubbcluj.ro/EAST> (15 martie 2002); ***, „Mitropolitul Bartolomeu denunță «criza zilelor noastre»”, <http://monitor-cultural.com/> (23 decembrie 2007). Data accesării articolului respectiv trebuie menționată în eventualitatea că pagina citată de pe Internet a fost ulterior ștearsă.

La fel se procedează și în cazul cărților postate pe Internet: Ilie Rad, „Întâlnire târzie cu Raoul Șorban”, în *Patriarbul ardelean*, <http://raoulsorban.wordpress.com> (2 ianuarie 2008). De remarcat faptul că, în cazul revistelor sau al cărților electronice, uneori, nu se poate indica pagina, care nu este precizată în această variantă.

Așa cum spuneam, în străinătate au apărut deja multe lucrări ce reglementează citarea surselor luate de pe Internet. Informații suplimentare în acest sens se pot găsi la adresa: <http://library.ubc.ca/hss/citelso.html>.

7. Sursele din arhive

Lucrările care se bazează pe cercetări de arhivă citează multe documente din arhive, care nu sunt publicate. În asemenea situații, trebuie indicată denumirea oficială a instituției, localitatea, numele fondului, numărul dosarului, al documentului și al paginii din dosar (unele documente prelucrate din arhive au paginile numerotate). Exemplu: Arhivele Naționale București, Fondul Ministeriului Cultelor și Instrucțiunii Publice, Moldova, Dosar 164/1860, vol. III, f. 72-74.

8. Tehnica citatului în textul științific

Conform *DEX*-ului (*s.v. citat*), *citatul* este „un fragment dintr-o lucrare scrisă, reprodus întocmai și de obicei cu indicarea exactă a izvorului, în scopul de a întări și a ilustra o idee sau o argumentare”. Citatul este utilizat deopotrivă în textul literar, ca și în cel științific, fiindcă în niciunul din cele două domenii

de manifestare a spiritului uman nu poate exista originalitate absolută. Concepția romantică despre originalitatea demiurgică a creatorului a fost de mult abandonată.

Citatele se pot împărți în două categorii, după locul pe care îl ocupă în text și după legătura care există între text și citat:

- a) în cadrul textului;
- b) separat de text.

Citatul din cadrul textului, integrat fluxului „nativ”, se evidențiază doar cu ajutorul ghilimelelor:

Constantin Noica l-a numit pe Eminescu „poetul marilor tristeți”, o formulă care depășește metaforele banalizate deja („Luceafărul poeziei românești”, „bardul de la Ipotești” etc.).

Citatul din cadrul textului se culege, după cum se vede și în exemplul dat, cu aceeași literă ca și textul de bază. O veche recomandare preciza:

Citatele din cadrul textului se culeg cu literă de evidențiere: aldine, dacă sunt scurte; spațioase, dacă nu cuprind mai mult de două-trei cuvinte; cursive albe, dacă sunt lungi (*Tehnoredactarea...*, p. 47).

Această recomandare trebuie abandonată din două motive: mai întâi, pentru că citatul din text oricum este evidențiat prin ghilimele; în al doilea rând, presupunând că în citat vrem noi înșine să facem sublinieri, respectiv să scriem cu italice anumite cuvinte, s-ar produce o confuzie cu citatul scris deja cu italice.

Citatele separate de text pot fi culese cu același tip de literă ca și textul de bază, dar cu un corp mai mic. În ceea ce privește tehnoredactarea propriu-zisă, ea se poate realiza în două feluri:

- cu *intrând*, spațiul acestuia putând coincide cu cel care sugerează alineatul (cum sunt tehnoredactate în această carte);
- fără *intrând*, dar lăsând un spațiu între citat și textul de bază.

Observație

Indiferent despre ce citat este vorba, trebuie să ținem seama de următoarele reguli :

- a) dacă într-un citat vrem să evidențiem prin subliniere anumite cuvinte, care în original nu sunt subliniate, imediat după evidențiere, se culege, între paranteze rotunde : (subl. n., I.R.), așadar „sublinierea mea” sau „sublinierea noastră”, după care urmează inițialele autorului ;
- b) dacă citatul reproduce doar un fragment din pasajul respectiv, părțile omise se evidențiază prin trei puncte așezate în interiorul unei croșete : [...]. Nu recomand folosirea numai a punctelor de suspensie, pentru că s-ar putea ca acestea să aparțină autorului însuși, creându-se astfel o confuzie. Pentru cei inițiați, croșeta are deja semnificația unui cuvânt sau fragment omis.

Spre deosebire de alte domenii ale creației, textul științific cere cele mai multe exigențe privind utilizarea citatului. De aceea, și acuzațiile de plagiat s-au produs mai ales în cazul *textelor scrise*, nu în domeniul creației plastice, de pildă. Cu totul altfel stă problema în cazul textului științific. De aceea, în acest caz, trebuie să respectăm cele zece reguli stabilite de Umberto Eco :

Regula 1. Fragmentele din alte lucrări, care fac obiectul analizei noastre critice, trebuie citate cu o „rezonabilă amplexare”. Dacă citatul supus analizei depășește o jumătate de pagină, se recomandă ca textul să fie reprodus *in extenso* în apendice, în anexe, urmând să cităm numai fraza care ne

interesează pentru analiză. În lucrarea mea, *Stilistică și mass-media*, după capitolul privind *repetiția*, am reprodus *in extenso* un inventar de repetiții realizat de un cadru didactic din Târgu Mureș, după ce i-am cerut, evident, aprobarea, astfel încât cititorii să poată observa amploarea acestui fenomen.

Regula 2. Când cităm din literatura critică, trebuie să alegem citate care aduc ceva nou, care confirmă, cu autoritatea autorului lucrării citate, afirmațiile noastre. Ideea este să nu folosim citate inutile. Exemplu: „Așa cum spunea Marx, «unelte perfecționate conduc la creșterea productivității muncii» sau exemplul dat de Eco: «Comunicațiile de masă constituie, cum spunea McLuhan, «unul din fenomenele centrale ale timpului nostru»». Analizând cele două citate, vom vedea că ele conțin afirmații de domeniul evidenței, pe care oricine le-ar fi putut face, deci nu este nevoie să invocăm autoritatea celor doi autori. Dacă vrem totuși să arătăm că afirmațiile de mai sus nu ne aparțin, putem recurge la câteva formule consacrate în astfel de situații: *s-a spus nu o dată, se știe că..., s-a încetățenit opinia că... etc.*

Regula 3. Când evocăm un citat, se presupune că împărtășim ideea autorului respectiv. Desigur, asta nu înseamnă că, în cursul unei demonstrații, nu putem invoca un citat doar pentru a polemiza cu autorul acestuia. Polemicile sunt foarte frecvente în știință (istorie, gramatică ș.a.), unde au loc numeroase dispute.

Regula 4. La orice citat trebuie să indicăm cu maximă rigoare sursa, care poate fi tipărită, electronică sau manuscrisă. Indicarea sursei poate fi făcută în trei modalități:

- a) sistemul expunerii și trimiterea la nota de subsol (sistemul autor-citat);
- b) sistemul autor-dată, cu mențiunea că bibliografia trebuie redactată cu maximă rigoare;

c) printr-o simplă paranteză, în care precizăm doar numărul paginii, în cazul în care este vorba despre o analiză critică a unei lucrări. De exemplu, dacă ne-am propus să scriem o teză despre *Constituția României*, vom indica o singură dată detaliile bibliografice, urmând ca la viitoarele citate să indicăm doar pagina din ediția citată.

Regula 5. Trimiterile la sursele importante trebuie făcute apelând la cea mai bună ediție critică. De pildă, pentru a folosi citate din opera lui Eminescu, se recomandă să recurgem la ediția Perpessicius, dacă îl cităm pe Blaga, vom utiliza ediția lui George Gană, pentru citatele din Rebreanu se recomandă ediția Nicolae Gheran etc. Desigur, putem utiliza și ediții de popularizare, care sunt mai la îndemâna noastră, dar numai după ce ne-am convins că ele reproduc textele după edițiile cu adevărat științifice. Pentru autorii contemporani, care pot aduce modificări de la o ediție la alta, se recomandă să folosim ultima ediție – dacă se poate –, care poartă pe foaia de titlu mențiunea *ne varietur* (expresie latinească ce desemnează, așa cum am văzut, ediția la care nu se schimbă nimic). Romanul *Pânza de păianjen* al Cellei Serghi, de pildă, poartă pe ultima ediție această mențiune. E adevărat că foarte puține ediții fac asemenea precizări, de care ar trebui să se țină seama în procesul reeditării. Un exemplu concludent îl reprezintă lucrarea Ioanei Em. Petrescu, *Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică*, apărut la Editura Minerva, în 1989. Această lucrare trebuia să se intituleze *Eminescu, poet tragic*, titlu ce nu a fost acceptat de cenzura vremii, căreia imaginea unui Eminescu tragic nu îi convenea. După Revoluție, lucrarea a fost reeditată de Ioana Both, în colecția „Eminesciana” a Editurii Junimea din Iași, cu titlul inițial. Totuși, când a apărut cea de-a treia ediție, la Editura Paralela 45, editoarea, Irina Petraș, a folosit prima ediție!